

УДК 378.091.212:005.963-048.87

Заліський А.А.

СПІВРОБІТНИЦТВО, ЯК ОДИН ІЗ ШЛЯХІВ ПРОФЕСІЙНОГО ВДОСКОНАЛЕННЯ ВЧИТЕЛЯ

У статті представлено огляд досвіду співробітництва у сфері професійного навчання між закладами освіти Чернігова та Меммінгена (Німеччина). Наведено приклади співпраці Чернігівського вищого професійного училища (ЧВПУ №15), Чернігівського професійного ліцею залізничного транспорту, Ніжинського професійного ліцею побуту та сервісу, Прилуцького професійного ліцею, Чернігівського професійного ліцею деревообробної промисловості, Щорського вищого професійного училища лісового господарства.

Ключові слова: співробітництво, заклади освіти, професійне вдосконалення вчителя, професійна освіта, Меммінген.

Метою даного дослідження є огляд досвіду співробітництва у сфері професійного навчання між закладами освіти Чернігова та Меммінгена (Німеччина).

Відповідно до мети використовувались такі методи дослідження:

теоретичні – аналіз нормативно-правового забезпечення, державних стандартів та програм; узагальнення передового досвіду співробітництва у сфері професійного навчання та вдосконалення вчителів;

діагностичні – дослідження діяльності професійних училищ Чернігівської області та їх співробітництва з навчальними закладами міста Меммінгена з метою визначення напрямів професійного вдосконалення вчителів для забезпечення високої якості навчального процесу.

Аналіз досліджень та публікацій. Питанням професійного розвитку особистості присвячено дослідження педагогів та психологів, серед яких можна виділити К.А. Абульханову [1], О.С. Анісімова, О.О. Бодальова [2], А.А. Деркач, Н.В. Кузьмину [1], Н.В. Козлова [3], Л.Г. Лаптева [1], В.М. Максимову [4], Р.М. Ніколаєвську [5], В. Петрухіна [6], В. Франкла [6], Х. Хекхаузена [8]. Деякі аспекти неперервної освіти розглянуто у роботах [9; 10; 11].

Серед технологій та шляхів професійного вдосконалення вчителя вчені виділяють: наставництво, коучинг, коннективізм, педагогічні майстерні, технології відкритого простору, воркшопи, співробітництво та інші. У межах однієї статті неможливо розглянути всі технології, тому зупинимось на такій формі професійного вдосконалення вчителя як *співробітництво*.

Виклад основного матеріалу. Швидкі зміни вимог сучасного суспільства до освітньої галузі обумовлюють постійну її модернізацію, реформування, оновлення та виведення на новий, більш високий рівень. Відповідно до даних змін виникає необхідність пошуку шляхів постійного професійного вдосконалення всіх працівників освіти і вчителів зокрема.

У проєкті "Концепції розвитку освіти України на період 2015–2025 років" наголошується на необхідності приведення структури освіти у відповідність до потреб сучасної економіки та інтеграції України в європейський економічний та культурний простір, забезпечення відповідності змісту освіти потребам і викликам сучасного суспільства, створення умов для постійного оновлення змісту освіти, перетворенні освіти на рушій економіки знань, перетворення освіти на соціальний ліфт.

Отже питання безперервного професійного зростання та вдосконалення вчителя залишається актуальним і потребує постійного пошуку шляхів підтримки даного процесу, зміщення акцентів в освітній парадигмі до принципів неперервності. Під *неперервністю* будемо розуміти постійний процес вдосконалення та підвищення кваліфікації впродовж всього життя.

Співпраця у галузі освіти з німецькими навчальними центрами почалася з поїздки в лютому 1994 року групи працівників сфери освіти в місто Меммінген, де мали можливість познайомитися з німецькими колегами, відвідати навчальні заклади міста, серед яких були освітній центр ім. Кольпінга і Центр професійного навчання ім. Якоба Кюнера (ББЦ). Саме з цими закладами почалася плідне співробітництво між педагогами міста Чернігів і міста Меммінген. Першим координатором у просвітницькому напрямку став з німецької сторони Едуард Роведдер (1993-2001), з 2001 по 2014 рік співпрацю координував Уве Мартен, в 2015 координатором став Гюнтер Шустер. З української сторони координатором співробітництва є А.А. Заліський.

Чернігівське вище професійне училище (ЧВПУ №15). Першим училищем у межах співпраці стало Чернігівське вище професійне училище (ЧВПУ №15). З квітня по липень 1994 викладач інформатики проходив стажування в освітньому центрі ім. Кольпінга та комерційному центрі ім. Якоба Кюнера. За результатами якого восени 1994 року в училищі була відкрита нова спеціальність: Секретар-референт.

У 1995 році училище № 15 отримало клас електронного опрацювання даних на 10 комп'ютерів, а також наступна група викладачів училища підвищила кваліфікацію у навчальному центрі ім. Кольпінга.

Разом з німецькими колегами на базі Чернігівського професійного училища № 15 у 1997 році створена навчально-тренувальна фірма, де в умовах, максимально наближених до діяльності реального підприємства, запроваджено підготовку фахівців з комерційної діяльності. В училищі за допомогою

німецьких колег обладнати кабінети, де учні мають можливість отримати теоретичні і практичні знання для роботи в секретаріаті, канцелярії та відділі кадрів, а також кабінет комерційної діяльності, де вони проходять практичне навчання з організації закупівель, продажів, ведення бухгалтерського і складського обліку.

У травні 2007 року на базі училища проводився IX Міжнародний ярмарок навчально-тренувальних фірм, в якому брали участь 17 навчально-тренувальних фірм з України, у тому числі навчальні фірми з Ніжина та Прилук і одна навчально-тренувальна фірма з Румунії, а також делегація навчальних закладів Німеччини, з якими співпрацює училище.

Останнім часом навчальний заклад співпрацює з німецькими колегами над впровадженням нового напрямку комерційного справи: промисловий комерсант.

За допомогою німецьких партнерів з міста-побратима у навчальному закладі з'явилася можливість відкрити сучасні затребувані професії, які значно поліпшили ситуацію на ринку праці і надав нові можливості працевлаштування молодим фахівцям міста та області. За ці роки понад 1200 молодих людей отримали професії та спеціальності секретарів, секретарів-референтів, офісних менеджерів, комерсантів, агентів з постачання. Більше ніж 90% випускників училища працевлаштовані у Чернігові та інших містах і областях України. На даний момент випускники училища працюють у банках, магазинах, супермаркетах, рекламних агентствах, маркетингових відділах різних підприємств.

Згодом досвід успішно поширився – за передовою методикою почали готувати комерсантів у Ніжинському ліцеї побуту та сервісу, Прилуцькому професійному ліцеї, які відкрили аналогічні навчально-тренувальні фірми.

Особливої уваги заслуговує загальний проект підготовки фахівців автосервісу за сучасними технологіями. З 1995 року налагоджено співпрацю училища №15 з професійною школою ім. Бірвірта. Перший майстер виробничого навчання у 1997 році проходить стажування для оволодіння професії "Слюсар з ремонту автомобілів". Після підготовки відповідної матеріальної бази у 1999 році відкривається нова спеціальність "Слюсар з ремонт у автомобілів".

Суттєву допомогу для відкриття даних спеціальностей надали німецькі колеги – безкоштовно передано комп'ютерну техніку, поділилися новітніми технологіями викладання предметів, викладачі та майстри виробничого навчання щорічно підвищують свою кваліфікацію в професійних училищах і фірмах Німеччини.

У 2007 році на основі існуючої бази автолабораторій і майстерень Чернігівського вищого професійного училища був створений навчально-практичний центр сучасного автосервісу.

Навчально-практичний центр сучасного автосервісу за період свого існування накопичив досвід проведення навчально-практичних семінарів як для учнів освітніх закладів, так і для колег-майстрів та викладачів нашої області.

Ведеться активна співпраця з німецькими колегами міста Меммінген з метою обміну досвідом по використанню інноваційного діагностичного обладнання. Щороку навесні проходить семінар майстрів, викладачів, учнів області з питань демонстрації можливостей та узгодження подальших напрямків співпраці навчально-практичного центру.

У 2010 році німецькою стороною був переданий до училища діагностичний пристрій FSA 720. Дане діагностичне обладнання використовується з метою підвищення рівня компетентностей учнів, як наочність при вивченні тем з електроустаткування автомобіля. На даний момент розроблена програма семінарських занять для майстрів і викладачів, для учнів випускних груп, а також для працівників автосервісу всього регіону.

На даний момент училище стало центром підвищення кваліфікації; раз на два місяці в училищі проходять семінари для майстрів і викладачів, а також фахівців підприємств регіону по автосервісу; вони отримують відповідний сертифікат, який стимулює їх подальшу діяльність і є однією з ефективних форм підвищення кваліфікації. Тільки за останні два роки 14 педагогічних працівників інших професійно-технічних навчальних закладів області, які готують фахівців автосервісу, пройшли стажування шляхом мультиплікації на базі ЧВПУ.

Чернігівський професійний ліцей залізничного транспорту. За 10 років співробітництва з навчального закладу на стажуванні у Німеччині за професією "Монтажник санітарно-технічних систем і устаткування" у фірмі "Алоїз Мюллер" побували три майстри та інженер.

На стажуванні вивчався передовий досвід німецьких колег з монтажу санітарно-технічного обладнання, комунікацій з розводкою холодного і гарячого водопостачання по роздільній системі. Набувалися навички виконання зварювання поліетиленових труб, паяння мідних труб. Увесь надбаний майстрами досвід використовується у навчанні учнів, створено тематичні стенди, виконані з німецьких матеріалів і за німецькими технологіями.

У 2007 році на базі навчального закладу було відкрито регіональний навчально-практичний центр з підготовки сантехніків. На його базі проводиться підготовка та перепідготовка учнів з професії "Монтажник санітарно-технічних систем і устаткування". На базі майстерні та центру проводяться конкурси та майстер-класи обласного та всеукраїнського рівнів.

З 2012 року розпочалася співпраця між навчальним закладом і німецькою стороною за професіями "Електромонтажник по освітленню та освітлювальних мережах", "Електромонтажник з силових мереж і обладнання". За даними професіями стажувалися відповідні майстри. Стажування проходило на базі німецьких електромонтажних фірм, зокрема фірма Томаса Вайбеля.

Всі отримані компетентності, фото-, відео матеріали, а також матеріали, надані колегами з навчального закладу Йоган БІРВ ІРТ Шуле, використовуються у навчальному процесі.

Ніжинський професійний ліцей побуту та сервісу. Ніжинський професійний ліцей побуту та сервісу Чернігівської області співпрацює у сфері професійної освіти з німецькими колегами міста Меммінгем більше 17 років. Німецька сторона брала безпосередню участь у створенні матеріально-технічної бази для підготовки кваліфікованих робітників за професіями "Секретар керівника" і "Агент з постачання".

За час підготовки за даними професіями було підготовлено понад вісімсот фахівців. При підготовці викладачі та майстри виробничого навчання успішно використовують різноманітні форми і методи навчання, які запозичені у німецьких колег, з якими мали змогу поспілкуватися, а також познайомитися з особливостями викладання і навчання у німецьких професійних установах під час стажування у місті Меммінгені. Про якість підготовки свідчить той факт, що учні успішно і з бажанням працюють у навчально-тренувальній фірмі "Matrix", яка співпрацює з подібними фірмами по всій Україні, а також стають переможцями обласних професійних конкурсів за професіями та учасниками Всеукраїнських конкурсів.

Велике значення має той факт, що випускники навчального закладу досить впевнено себе почувають під час виробничої практики на підприємствах, а також під час самостійної роботи на підприємствах Чернігівської області та інших регіонів України. У числі цих підприємств великі торговельні мережі, промислові підприємства, велика кількість приватних підприємств.

Значна частина випускників ліцею продовжують навчання у вищих навчальних закладах за фахом.

Прилуцький професійний ліцей. Співпраця Прилуцького професійного ліцею з навчальним центрами м. Меммінген почалася у 1999 році. За час співпраці за підтримки німецьких колег було створено дві майстерні з підготовки фахівців у сфері сантехніки, два навчальні класи та навчально-тренувальні фірми "Удай".

Для підвищення ефективності підготовки фахівців у сантехнічній і комерційній сфері стажування в Німеччині за період співробітництва пройшли 6 викладачів і майстрів виробничого навчання.

Співпраця з німецькими колегами забезпечила підготовку фахівців: у сантехнічній сфері – 375 чол.; у комерційній сфері – 407 чол.

Під час співробітництва були проведені робочі семінари за участю німецьких колег з викладачами та майстрами виробничого навчання, а також роботодавцями по питанню використання сучасних європейських технологій у сантехнічній і комерційній сфері.

Чернігівський професійний ліцей деревообробної промисловості. Міжнародне співробітництво Чернігівського професійного ліцею деревообробної промисловості з Меммінгенської робочою групою в галузі професійного навчання за програмою "Деревообробка" почалася з 2006 року. Впродовж 9 років у м. Меммінген пройшли стажування 3 майстри виробничого навчання:

Згідно програмам стажування вивчалися: організація навчання за професіями і "Столяр" в Йоганн-БІРВ-Шуле; організація виробництва на деревообробних підприємствах "Зепп", "Цвюльфер", "VNB", "Херб", "Аблер". Також у 2009 році на базі навчального закладу пройшли стажування 11 майстрів виробничого навчання і 2 викладача спецдисциплін. У процесі стажування майстри та викладачі були ознайомлені з передовими технологіями деревообробки, вивчили нові види з'єднання деталей, фурнітури і меблевих петель, нові види матеріалів, які використовуються у деревообробній галузі. Отримані знання педагогічні співробітники успішно використовують у процесі навчання.

У навчальному закладі відбувається постійна робота по впровадженню в навчально-виробничий процес передового досвіду, отриманого майстрами під час стажування. Майстрами були розроблені плани-конспекти уроків спецтехнології та виробничого навчання, які пропонують вивчати матеріали з оброблення деревини за сучасними технологіями.

Щорське вище професійне училище лісового господарства. Щорське вище професійне училище лісового господарства увійшло у співпрацю в 2006 році. Впродовж 2006-2015 років три майстри виробничого навчання пройшли стажування.

Згідно з програмами стажування вони отримали навички роботи з комп'ютерною програмою (CNC / CAD) (деревообробка), засвоїли прийоми роботи на деревообробному обладнанні з виготовлення дверних і віконних блоків, корпусних меблів, іншої продукції, складанні каркасів дерев'яних будинків. Набули навичок роботи на сучасних деревообробних верстатах, ознайомилися з прийомами сушіння та обробки різних порід деревини. Відвідали виставки сучасного деревообробного обладнання та інструменту, ознайомилися з процесом роботи на різних деревообробних підприємствах міста.

У навчальному закладі відбувається постійна робота по впровадженню в навчально-виробничий процес передового досвіду, отриманого майстрами під час стажування. Майстрами були розроблені плани-конспекти уроків спецтехнології та виробничого навчання, які пропонують вивчати матеріали з оброблення деревини за сучасними технологіями, будову та принцип роботи сучасного деревообробного обладнання, види фрез та іншого деревообробного інструменту, технологію виготовлення дверних і віконних блоків. Майстри виробничого навчання представили звіти про стажування, презентації по вивченню сучасної техніки в умовах виробництва при підготовці кваліфікованих робітників з професії "Столяр. Верстатник деревообробних верстатів".

Оцінюючи спільну роботу у сфері професійної освіти за ці роки, можна з упевненістю констатувати позитивні, серйозні результати, яких домоглися навчальні заклади. Завдяки допомозі німецьких колег створено нові напрями навчання, навчально-практичні центри навчання, в училищах введені нові професії.

Завдяки співробітництву, методичній і матеріально-технічній підтримці німецької сторони навчальні заклади гідно зустріли нові перетворення в економічній ситуації нашої країни. Училища випускають конкурентоспроможних спеціалістів, які затребувані і користуються попитом на нинішньому внутрішньому ринку праці і конкурентоздатні на міжнародному.

Висновки. Враховуючи всі досягнення і успіхи співробітництва, позитивні наслідки роботи говорять про необхідність неперервного професійного вдосконалення педагогів. Адже від рівня професійних компетентностей сучасного педагога залежить успіх всієї освітньої галузі. Отже співробітництво, як форма професійного вдосконалення вчителя показала свою ефективність, відповідає парадигмі неперервного навчання та потребує активного використання та впровадження.

Використані джерела

1. Абульханова К. А. Акмеология: проблемы теории и практики / К. А. Абульханова, А. А. Бодалев, А. А. Деркач, Н. В. Кузьмина, Л. Г. Лаптев // Материалы научной сессии, посвященной 75-летию член-корреспондента РАО, Президента МААН Н.В. Кузьминой. Под общей редакцией вице-президента МААН, заслуженного деятеля науки РФ, доктора психологических наук, профессора А.А. Деркача. – М. : РАГС, 1998. – 230 с.
2. Бодалев А. А. Акмеология и педагогика / А.А. Бодалев // Вершина в: <http://hpsy.ru/public/x813.htm>
3. Козлова Н.В. Психолого-акмеологическое знание в системе высшего профессионального образования. Учебное пособие / Н. В. Козлова. – Томск. – Издательство ТПУ. – 2007. – 151 с.
4. Максимова В.Н. Акмеология: новое качество образования. Книга для педагога / В.Н. Максимова. – СПб. : Издательство РГПУ им. А. И. Герцена. 2002. – 99 с.
5. Ніколаєвська Р.М. Інтеграція теорії та практики в акмеології шкільної освіти / Р. М. Ніколаєвська // Веб-кафедра менеджменту освіти та психології. http://virtkafedra.ucoz.ua/el_gurnal/pages/vyp12/nikolaevskaja.pdf.
6. Петрухін В. Акмеологія та підвищення якості освіти / В. Петрухін // доступа : <http://osvita.ua/school/method/technol/5405/>.
7. Франкл В. Человек в поисках смысла / Виктор Франкл – М. : Прогресс, 1990. – 350 с.
8. Хекхаузен Х. Мотивация и деятельность / Хайнц Хекхаузен – СПб. : Питер; М. : Смысл, 2003 – 860 с.
9. Lifelong Learning for All. – Paris, Organization for Economic Co-operation and Development (OECD), 1996. <http://www.oecd.org/education/school/1839878.pdf>
10. Lifelong Learning in the Global Knowledge Economy: Challenges for Developing Countries A World Bank Report 2003 The International Bank for Reconstruction and Development / The World Bank [Електронний ресурс] – Режим доступу : http://siteresources.worldbank.org/INTLL/Resources/Lifelong-Learning-in-the-Global-Knowledge-Economy/lifelonglearning_GKE.pdf
11. Lifelong Learning: the implications for the universities in the EU/ Prepared by Prof. Nikos Kokosalakis, Prof. Maurice Kogan [Електронний ресурс] – Режим доступу <http://cordis.europa.eu/documents/documentlibrary/70781301EN6.pdf>.

Zalisky A.

COLLABORATION AS ONE OF THE WAYS TO IMPROVE TEACHER'S PROFESSIONAL QUALITIES

The article contains an overview of the professional training cooperation experience between educational institutions of Chernihiv and Memmingen (Germany). There are examples cooperation of Chernihiv Higher Vocational School (CHVPU №15), Chernihiv Vocational Lyceum of Rail Transport, Nizhyn Vocational Lyceum of Life and Service, Pryluky Vocational Lyceum, Chernihiv Vocational Lyceum of Woodworking Industry, Shchors Higher School of Forestry. Educational institutions collaborate with German colleagues in terms of implementation of new areas of preparation of young people for labor professions. With the help of German partners from the twin city the school had an opportunity to open modern popular professions that greatly improved the labor market situation and provided new employment opportunities for young professionals of the city and the region.

Assessing the joint work in the field of vocational training since Ukraine's independence, we can confidently state the positive, long-term results that Chernihiv region schools have reached. With help of German colleagues new fields of studies, teaching and practical training centers have been created, new professions in schools have been introduced.

Through cooperation, methodical and logistical support of the German party institutions adequately met new transformations in the economic situation of our country. Competitive specialists graduate from schools having demand in the current domestic labor market and being competitive internationally.

Key words: *collaboration, educational, teacher professional development, professional education, Memmingen.*

Стаття надійшла до редакції 15.10.2015